

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Sefer Dani'el

Yolf ben Yosef

Dessau, 1808

א

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-10270

דניאל ב ג

לא והשלטה על כל-מדינת בבל ורב-סגנין על
כל-חבימי בבל: (מט) ודניאל בעא מן-מלכא
ומני על עבדתא די מדינת בבל לשדנך מישך ועבד
נגו ודניאל בתנע מלכא.

ג

(א) נבוכדנצר מלכא עבד צלם די-דהב רומה אמין
שתין פתיה אמין שת אקימה בבקעת
דורא במדינת בבל: (כ) ונבוכדנצר מלכא שלח
למכנש | לאחשדרפניא סגניא ופחותא אדרגוריא
גדבריא דתבריא תפתיא וכל שלטוני מדינתא

פירוש אכן יהי

והצן אומר אחר לנסכה ליה כי לא נסך לסבת כי דניאל מנע הדבר
ולא רצה שיעבדו רק שיעבדו לאלהים חיים אשר הוא הודיע את כל
זאת (מו) ולכן אחרי דברי דניאל ענה המלך ואמר באמת כי
אלהיכם הוא אלהי האלמים ואזון כל המלכים יטן כי על ידו יכולת
לגלות הסוד הלו (מח) ואז המלך גדל לדניאל בהכנסות רבות
תמידות שנתן אליו כל ימי חייו. ומתנות רבות מטללי אגב קרקעי
נתן אליו. והסליטו על כל מדינת ומלכות בכל צדדים הגופניים
ועשאו גדול סגני חכמי בכל צדדים הנפשיים (מט) ודניאל שאל
רשות מהמלך והסקיד על מלאכת מדינת ומלכות בכל לחבריו. והוא
היה יושב בשער המלך כמלך שר ודין וחבריו ושאר שרי המלכות כל
הדבר הקסה יצאון אליו והשאר ישפטו הם.

באור

ג (א) עבד צלם די דהב, לזכר גדולתו (ב) לאחשדר פניא
וגו' שבעת גדולי המלכות ושריו המפקחים בעניני
הנהגת המדינה כל אחד ואחד על תפקידו ואף שלא ידענו
לכון פירושם מ"מ בחר המתרגם לתרגם אותם ע"ד סברא
ע"פ שמות השרים והטושלים הנודעים לנו מארצות הקדם.

רייכליך, אונד ערנאנטע איהן צום רעגענטן איבער דיא
 גאנצע פראַפֿיניץ בבל אונד צום אָבערסטן פרעפֿעקטן איבר
 אללע געלטהרטן בבל'ס. (מט) אויף דניאל'ס אנווכן ביים
 קעניגע, זעצטע דער שדרך, מישך אונד עבד נגו צו שטאאטס-
 פֿערוואלטערן אין דער פראַפֿיניץ בבל; דניאל אבר וואר
 אם קעניגליכן האַפֿע.

ג

(א) דער קעניג נבוכדנאצר ליס איינסט איינע גאלדנע כילד-
 זיילע פֿערפֿערטיגן, זעכציג עללען האך אונד זעכס
 עללען ברייט, אונד דיאזעלבע אין דער עבנע דורא אין דער
 פראַפֿיניץ בבל ערריכטן. (ב) היראויף ליס דער קעניג איינן
 אויפֿרוף אן אללע זאַטראפן אַגאַס, פאַשא'ס, קאדי'ס, בעל-
 גערבעג'ס, דלפֿטערדאַרע, מופֿטי'ס, נעבסט דען זעמטלי-
 כען פֿיצירען דער פראַפֿיניצן ערגעהן, אויף דאס זיא זיך
 צום איינווייהונגספֿעסטע דער פֿאם קעניג נבוכדנאצר ער-

פירוש אבן יהייא

(א) נבוכדנאצר מלכא עבד כלל וגו' ספר כי נבוכדנאצר עשה אלוה
 בצלם וצורת אדם מזהב אשר הוא היקר שמתכות קומתו ששים
 אמות לרמוז כי הוא הממשיע בשש קצוות ולכן עשה גם כן רוחבו שש
 אמות. מה שרוחבו כסתפק במספר הששיי באחדו ואמנם בגובה עשה
 המסכר הששיי צעשריו להראות לעמים היותו גבוה מעל גבוה שומר וממשיע
 לכל הולת. והקימו בצקמת דורא שצמדינת צלל. נראה שצמחות
 ההוא היה צקעה גדולה רחב ידיה והקי' שם הצלל למען שהמקום
 יוכל להכיל את העם הנקצץ לעובדו צמחות המלך. (ב) כי הוא
 שלח אחרי הקמת הצלל שם לאסוף כל שריו ועבדיו. מה שנתקם

באור

והקרובים בלשון עם השמות הנזכרים פה. אחשדרפניא,
 שם למושלי ארץ המשגיחים על הנהגת המדינה, קרוב למלת
 Satrap, כידוע שאותיות א"ח שבראש התיבה מדרכי לשון
 פרסית לחברם עם המלה עצמה, כמו אחשהרנים במגילת

דניאל ג

ריכטעטן בילדזיילע פֿערזאממעלן זאללן. (ג) דיא זא-
טראפן, אגא'ס, פאשא'ס, קאדי'ס, בעלגעבעג'ס, דעפ-
טערדארס, מופטי'ס אונד זעמטליכע פֿיצירע דער פראפֿינצן
פֿערזאממעלטן זיך צום איינווייהונגספֿעסטע דער ניא ער-
ריכטעטן בילדזיילע. אלס זיא זיך בייא דערזעלכן איינגע-
פֿונדן האטטן, (ד) ריף איין העראָלד מיט לויטער שטיממע:
„איך, איהר פֿעלקר, נאציאָנען אונד פֿערשידנען שפראך-
גענאססן ווירד הירמיטי קונד געטהאן: (ה) זא באלד
„איהר דען טאָן דער הערנער, פֿלעטן, ציטטערן, זאמ-
„בוקען, פֿאָזינן, זימפֿהאַניען אונד דער איבריגן מוזיקאלי-
„שען אינשטרומענטע פֿערנעהמט, זא זאללט איהר איך
„זעמטליך נידרווערפֿן אונד אייער הויפט פֿאר דער פֿאם

פירוש אבן יחייא

שהנהגת מלכותו אז היה כהנהגת התוגר החם אשר יש לו שרים על
הנהגת עניני המלכות הנקראים בלשונם צמסה ואולי כי חלו הם
האחדים שרים. ושרים על הנהגת אנשי המלחמה מרוכזי הרכש
והסוסים והמרכבות הנקראים בגלגלניגי ואולי כי אלה הם סגני
שרים על הנהגת אנשי המלחמה ההולכים רגלי. הנקראים אגב
והגיניארי. ואולי כי אלה הם פחותא. ושרים על השופטים מכל
סיר ועיר המישירים את הדין והמשפט. הנקראים קאדיני ואולי כי
אלה הם אדרגוריא. ושרים על הכנסות המלך והנהגם ציתו והוצאותיו
ומחלו ומסתהו. הנקראים דפטארירי. ואולי כי אלה הם גדצריא
ושרים על כל האנשים האלהיים אשר מלאכתם על שמירת צתי התפלות
ועל. והישרת העם באמצעות התורה הנקראים אלפסקי
ולאייטי. ואולי כי אלה הם דצצריא. ושרים על אנשי החכמה מהשפים
וקוסמים וכשדים ואולי כי אלה הם תפתיא. וזולת אלה יש לו על כל
מלכות ומחוז שלטון אחד שהוא שמה במקום המלך הנקרא בלשונם

באור

אסתר. סגניא, המה הסגנים והמשנים המופקדים על
הנהגת בית המלכות ובית הנשים הנקראים Agae. פחותא,
הנפרד פֿקה, המה השרים אשר הנהגת אנשי המלחמה
תחת ידם, הנקראים Pascha. אדרגוריא מלה מורכבת
מן אדיר — גוריא שם לשופשי ארץ הגזורים את הדין

למתא להנבת צלמא די הקים נבוכדנצר מלכא:
 (ג) באדין מתבנשין אחשדרפניא סגניא ופחותא
 אדרגוריא גדבריא דתבריא תפתיא וכל שלטוני
 מדינתא להנבת צלמא די הקים נבוכדנצר מלכא
 וקאמין לקבל צלמא די הקים נבוכדנצר: (ד) וכרוזא
 קרא בחיל לבון אמרין עממיא אמיא ולשניא: (ה)
 בעדנא די-תשמעון קל קרנא משרוקיתא קיתרס

פירוש אבן יהייא

לאנגמקי וצלעז ויאוריי ואלוי כי אלה הם שלטוני מדינתא * (ג)
 וכלם צאו צמותו לחנוכת הצלם * (ד) מקום אשר שם נעשה הכרוז אשר
 היה קורא בכח אליכם עמים והם הגוי המרובה באוכלוסין ואומות
 והם הגוי שיש להם פחות אנשים ולשונות והם הגוי המעט מכל
 העמים ולא יוכר היותו לעם אחד רק מפני התחלפות הלשון כי
 נראה שכל האומות כקטן כגדול צאו עם השרים הנזכרים צמז' המלך
 (ה) צפת אשר תשמעו קול הקרן והמשרוקירא והוא הכלי השורק
 וצלעז שוכולטו וקתרום סצכא פסנתרין ואלוי כי הם הכלים שמנגנים
 יחד עם אנשים שונים הנקראים צלעז סיכראש * סמוניא והוא הכלי

באור

בכל תוקף, ונקראים Kadi. גדבריא, דהבריא, שמות
 השרים המופקדים על אוצרות המלך להכנים ולהוציא צרכי
 ביתו, הנקראים Dephterdar. תפתיא, המשגיחים בעניני
 הדרה והאמונה, הנקראים Mufti. וכל שלטוני מדינתא,
 נציבי המלך שבכל מחוז ומחוז הנקראים Visiri. (ג)
 לקבל צלמא, נגד הצלם. (ד) וכרוזא קרא בחיל, קול
 האדם המכריז בכח. לבון אמרין, אליכם אנשים מכל
 עם אומה ולשון נאמר מצות המלך: (ה) קל קרנא משרוקיתא
 וגו' מיני כלי זמר, גם השמות האל, בלתי נודעים לנו
 בקירוב, והמתרגם העתיק אותם בשמות הכלים הידועים,
 הקרונים בלשונם עם השמות האלה. קרנא, קרן שופר
 הידוע. משרוקיתא, כלי הנהון בפה המנגן לשרוק בו

דא=
 עפ=
 נצן=
 ער=
 גע=
 זע=
 קד=
 לד=
 נמ=
 לי=
 ייד=
 אם=
 על=
 הם=
 נכש=
 יקי=
 נגז=
 זכל=
 כי=
 תיו=
 ייא=
 לית=
 קקי=
 ייס=
 כל=
 נס=
 ל=
 א=
 וה=
 ת=
 יין

דניאל ג

סִבְכָא פִּסְנֵתְרִין סוּמְפְנִיָּה וְכֹל זְנִי זְמַרָא תַפְלוּן
 וְתִסְגְּדוּן לְצִלְמֵ דְהֶבְא דִּי הֶקְיִם נְבוּכַדְנֶצַּר מַלְכָּא:
 (ו) וּמִן־דִּי־לֹא יִפֹּל וַיִּסְגַּד בְּהֶ—שַׁעֲתָא יִתְרַמָּא לְגֹאֵ—
 אַתּוּן נוֹרָא יִקְדָּתָא: (ז) כָּל־קִבְלֵ דְנָה בְּהֵ זְמַנָּא
 בְּדִי שְׁמַעִין כָּל־עַמְמֵיָא קַל בְּרַנָּא מִשְׁרוּקֵיָא קִיתְרוֹס
 שְׁבַכָּא פִּסְנֵטְרִין וְכֹל זְנִי זְמַרָא נְפִלִין כָּל־עַמְמֵיָא
 אַמְיָא וְלִישְׁנֵיָא סְגְרִין לְצִלְמֵ דְהֶבְא דִּי הֶקְיִם נְבוּכַדְנֶצַּר
 מַלְכָּא: (ח) כָּל־קִבְלֵ דְנָה בְּהֵ־זְמַנָּא קִרְבוּ גְבָרִין
 בְּשַׁדְּאִין וְאַבְלוּ קְרַצִּיהוּן דִּי יְהוּדֵיָא: (ט) עֲנוּ וְאַמְרִין
 לְנְבוּכַדְנֶצַּר מַלְכָּא מַלְכָּא לְעֵלְמִין חַיִּי: (י) אֲנַתְהוּ
 מַלְכָּא שְׁמַתָּ טַעַם דִּי־כָל אַנְשֵׁ דִי יִשְׁמַעְקַר בְּרַנָּא
 מִשְׁרוּקֵיָא קִיתְרוֹס שְׁבַכָּא פִּסְנֵטְרִין וְסִיפְנֵיָא וְכֹל
 זְנִי זְמַרָא יִפֹּל וַיִּסְגַּד לְצִלְמֵ דְהֶבְא: (יא) וּמִן־דִּי־
 לֹא יִפֹּל וַיִּסְגַּד יִתְרַמָּא לְגֹאֵ־אַתּוּן נוֹרָא יִקְדָּתָא:
 (יב) אִיתִי גְבָרִין יְהוּדֵיָאִין דִּי־מְנִיתָ יְתַהוּן עַל־עֵבִידַת

פירוש אבן יהויה

העשוי בסככות הנקרא אורגאנוס. וכל שאר מיני כלי זמר. והנה
 זכר אלה מהם להיות קול גדול וחזק וכמעט ששאר הקולות לא
 ישמעו חפניהם. תפלו על פניהם ופשתחו לאלם הזה שהקים
 נבוכדנצר. (ו) ומי שלם יכול על פניו וישתחוה לו תקף וסלך

כאור

הנקרא בלשון ספרדי Flauto. כל'א פלעטע. קתרוס,
 כלי זמר שמנגינתו נו באצבעות היד הנקרא cithara או
 Guitare כידוע שאותיות קו'ף וצד'י מתחלפות במובטא.
 סבכא, כלי זמר הנקרא sambuca. פסנתרין, כלי זמר
 הנקרא Psalter. סמפוניא, כלי זמר הנקרא
 Symphania. זני זמר, מיני זמר, למינן ח'א לזנוהי

"קעניגע נבוכדנאצר ערריכטעטן בילדזיילע פֿערבייגן (ו)
 "דעריעניגע אבר, וועלכר זיך ניכט נידערווערפֿן נאך
 "פֿערבייגן ווירד, זאלל אלזאכאלד אין דען געהייצטן קאלק=
 "אָפֿן געווארפֿן ווערדן" (ז) זאגלייך ערטענטע דער שאלל
 דער הערנער, פֿלעטן, ציטטערן, זאמבוקען, פֿאָזינן אונד
 דער איבריגן אינשטרומענטן, אונד איין יעדער דער פֿער=
 זאממעלטן פֿעלקר, נאציאנן אונד שפראכגענאסן ווארף זיך
 הין אונד פֿערבייגטע זיך פֿאר דער פֿאם קעניגע נבוכדנאצר
 ערריכטעטן גאלדנען בילדזיילע (ח) כאלד דארויף
 נעהערטן זיך אייניגע כלדער אונד קלאגטן דיא יהודים אין
 (ט) זיא שפראכן נעמליך צום קעניג נבוכדנאצר: עוויג
 לעבע דער קעניג! (י) דוא גאכסט דען בעפֿעהל, אָ קעניג!
 דאס איין יעדער ביים שאלל דער הערנער, ציטטערן, זאמ=
 בוקקען, פּזאלטרן, זימפהאָניען אונד דער איבריגן אינשטרו=
 מענטע נידערפֿאללע, אונד זיך פֿאר דער גאלדנען בילדזיילע
 פֿערבייגע; (יא) דער זיך אבר ניכט הינווירפֿט, נאך פֿער=
 בייגט, אין דען געהייצטן קאלקאָפֿן געווארפֿן ווערדן זאלל.
 (יב) אינדעסן זינד אייניגע יידישע מעננער, נאמענס שדרך,
 מישך אונד עכד נגו, דען דיא שטאאטספֿערוואלטונג דער
 פראפֿיניץ בכל אנפֿערטרויעט, דיזע נעמליך אכטעטן דייע

פירוש אבן יהי"א

לתוך כצנן האש' (ח) וכן קרנו אנשים כשדיים והלשינו את
 היהודים לקנאתם ממעלתם' (יא) אתה המלך שמת חוק ודת
 שכל איש שישמע קול הקרן וגומר ולא ישתחוה שיושלך לכצנן האש'
 (יב) והנה יש אנשים יהודים אשר הפקדת אותם על מלכות מדינת
 צבל היינו שדרך משך ועמיד נגו וקצלו תועלת וכבוד מוך וממלכותך

באור

(רשי') (ו) יתר מא, יושלך וכמוהו רמה בים (הרא"בע)
 (ז) כל קבל דנא, למען זאת' (הרא"בע) (ח) ואכלו
 קרציהון, הלשינו עליהם, לא תלך רכיל, מתרגמינן לא
 תיכל קורצין (רשי') (י) שמת טעם, הלא אתה המלך
 נחת דת וגזירה (יב) אחי גברין יהודאין, יש אנשים יהודים

דניאל ג

בעפעהלע ניכט, א קעניג! זיא פערעהרען וועדר געטטער,
נאך פערבייגטן זיא זיך פאר דער ערריכטעטן גאלדן בילד=
זיילע. (יג) ערפיללט פאן צארן אונד וואהט, בעפאהל
נכוכדנאצר הירויה, דאס מאן שדרך מישך אונד עבר נגו הער=
בייאפיהרע. אלס נון דיזע פאר דעם קעניג ערשיהנן, (יד)
רעדטע זיא דער קעניג פאלגענדערמאסן אן: איזט עס
וואהר, שדרך מישך אונד עבר נגו, דאס איהר מיינע געט=
טער ניכט פערעהרט, נאך אייך פאר דער פאן מיר ערריכ=
טעטן גאלדנען בילדזיילע פערבייגעט. (טו) אינדעסן בע=
פעהלע איך אייך יעצט, דאס איהר, זאבאלד דער שאלל
דער הערנער, פלעטן, ציטטערן, זאמבוקען, פאזוינן,
זימפהאניען אונד דער איבריגן מוזיקאלישן אינשטרומענטע
ערטעהנט, אייך נידערווערפן אונד פאר דער פאן מיר פער=
אנשטאלטעטן בילדזיילע פערבייגן זאללעט, זא איהר אייך
אבר דעסן פערווייגערט, זא זאללעט איהר אלזאבאלד אין
דען געהייצטן קאלקאפן געווארפן ווערדן. ווא איזט
מאהל אירגענד איינע גאטטהייט, דיא אייך פאן מיינר
געוואלט עררעטטן קענטע! (טז) שדרך, מישך אונד
עבר נגו ערוידערטן הירויה דעם קעניגע נכוכדנאצר: עס
געצימט אונס צוואר ניכט, דיר אויף דיזן בעפעהל איינע

פירוש אבן יהייא

ועם כל זה צדוקס עברו על דתך ולמלוכה נשכנר אינם טובדים
ועתה לללס אשר הקימות אינם מסתחיים. (יג) וחו הונאו הפנסה
החלה לכני המלך. (יד) ואמר להם הנה הוה לטון תמיהא וכי
איכסל הוה זה שאתם סדרן מיסך ועבד ננו לאלהי אין אתם טובדים ולללס
אין אתם מסתחיים עם כל ההטבות שעמיתי עמכם איני מאמין בדבר לזרותו

באור

לא שמו עליך מלכא טעם, אינם שמים על לב לשמור
מצות המלך. (יג) להיטיא, להביא, כמו שובו אתיו,
רק הוא מבנין הכבוד הנוסף כי הוא פועל יוצא (מהרא"ב),
והוא כמו הביא בהפעיל מן בוא בקל. (יד) הצדא,
האמת הוא. (טו) כען הן איתכון עתידין, עתה הנכם

מדינת בבל שדרה מישך ועבד נגו גבריא אלך לא-
שמו עליך מלכא טעם לאלהיה לא פלחין ולצלם
דהבא די הקימת לא סגדיו: (יג) באדיו נבוכדנצר
ברגו וחמא אמר להיתיה לשדרה מישך ועבד נגו
באדיו גבריא אלך היתיו קדם מלכא: (יד) עגיה
נבוכדנצר ואמר להון הצדא שדרה מישך ועבד נגו
לא להי לא-איתיכון פלחין ולצלם דהבא די הקימת
לא-סגדיו: (טו) בען הן איתיכון עתידיו די בעדנא
די תשמעון קל קרנא משרוקיתא קיתרם שבכא
פסנתריו וסמפוניה וכל זני זמרא תפלון ותסגדון
לצלמא די-עבדת והן לא תסגדון בה-שעתא
תתרמון לגוא-אתון נורא יקדתא ומן-הוא אלה
די-ישובינכון מן-ידי: (טז) ענו שדרה מישך ועבד
נגו ואמרין למלכא נבוכדנצר לא-חשחין אנחנא

פירוש אבן יחייא

ולכן לא אתן לב למלשיני רק אם ארחה הדבר בעיני: (טו) ולכן איפכא
שכני בשמעם את כל כלי הזמר שתפתחו לללם כי אם לא תפתחו
תושלכו לתוך כבשן האש וארחה מי הוא האלוה אשר יולכם מידי
(טז) והם השיבו אליו אין לנו חוששין להשיבך על זה ר"ל כי לפי
הדין לא היה צריך תשובה מהם לדברי נבוכדנצר רק המעשה
מהשתחויה ולכן אמרו אין לנו חוששין בדבר צעזערו חוק

באור

עתידים לשמוע בקול דברי ומן הוא אלה וגו ומי הוא
אלה וגו, ומי הוא האלהים שיכול להצילכם מידי (מרשי).
(טז) לא חשחין אנחנא, הוא מבנין התנאי (קאניונקטיף)
כלומר אין מן הראוי לנו לחוש לדברך להשיבך עליהם

ער
לד
אהל
ער
(יד
עס
ט
יכ
בע
לל
ינו
טע
גר
יד
אין
זש
גר
נד
עס
נע
ס
סי
כי
לס
תו
ר
י
י
י
ס

על-דנה פתגם להתכותך: (יז) הן איתי אלהנא
 די-אנהנא פלהין יכל לשכותנא מן-אתון נורא
 יקדתא ומן-ידך מלכא ישוב: (יח) והן לא ידיע
 להוא-לך מלכא די לאלהיך לא-איתנא פלהין
 ולצלם דהבא די הקימת לא נסגד: (יט) באדין
 נכוברנצר התמלי חמא וצלם אנפוהי אשתנו על-
 שדך מישך ועבד נגו ענה ואמר למוזא לאתונא
 חד-שבעה על די חוזה למוזיה: (כ) ולגברין גברין-
 חיל די בחילה אמר לכפחה לשדך מישך ועבד
 נגו למרמא לאתון נורא יקדתא: (כא) באדין
 גבריא אלה כפתו בסרפליהון פטשיהון וכרבלתהון
 ולבשיהון ורמוז לגוא-אתון נורא יקדתא: (כב)

פירוש אבן יהייא

פמוסר להסיב צחקוס שאין צריך תשובה: (יז) והיטען כי ראונו
 השקוט' היו לבלתי שמוע חליך צוה יצילנו ה' מידך או לא יציל' הן
 חמת כי האלוה אשר נעבוד יש לו יכולת להצילנו מן התנור ואם צוער
 ומידך היינו מכל אופני משפטיך יוכל להציל: (יח) והנה אף כי לא
 יציל דע לך כי לאלהיך לא נעבוד ולכלם זהב אשר הקימות לא נשתחוו:
 (יט) ואז החלך נחמתו צוה לשרוף הכבשן שנעה פעמים יותר מאשר
 היה ראוי לשורפו לשריפת שלשת אנשים לצד: (כ) וצוה לגבורי חיל
 שנחילו שיקסור אותם כדי לזרקם נתנור: (כא) ואז האנשים האלה

באור

(יז) הן איתי אלהנא, כי באמת אלהינו שאנחנו עובדים
 אוחו, הוא יכול להצילנו מכבשן האש ומכל משפטיך
 אשר הרצח עלינו: (יח) והן לא, אמנם אם גם לא יהיה
 זאת, בכל זה תדע אתה המלך שאנחנו לא נעבוד אלהיך
 ולא נשתחוו לצלם זהב אשר הקימות: (יט) וצלם אנפוהי
 אשתנא, חאר פניו השתנה מרוב רגזו עליהם: חד שבעה

אנטווארט צו ערטהיילן; (יז) דען וויססע, עס איזט איין
 גאטט, דען וויר אנבעטן, אונד דער אונס זאוואהל פֿאם גע-
 הייצטן קאלקאפֿן עררעטטן, אלס אויך פֿאן דינר געוואלט,
 אָ קעניג! בעפֿרייען קאָן (יח) אינדעסן, דעם זייא וויא
 איהם וואָללע, זא וויססע, אָ קעניג! דאס וויר דינע געט-
 טער ניכט פֿערעהרען, נאך פֿאר דער ערריכטעטן גאלד-
 נען בילדזיילע אונס פֿערבייגן ווערדן. (יט) הירוויף ווארד
 נבוכדנאצר פֿאללער וואוהט, זיינע געזיכטספֿארבע פֿער-
 וואנדעלטע זיך, געגן שדרך מישך אונד עבד נגו, אונד
 ער גאב דען בעפֿעהל, דען אָפֿען זיבען פֿאך שטערקער אלס
 ביסהער צו הייצען. (כ) דען טאפֿפֿערסטן מעננערן זיינער
 קריגסלייטע אבר בעפֿאָהל ער, דאס זיא שדרך, מישך
 אונד עבד נגו פֿעסט בינדן אונד זיא אין דען געהייצטן קאלק-
 אָפֿען ווערפֿן זאללען. (כא) זאגלייך בעמעכטיגטע מאן
 זיך דיור מעננר, באנד זיא פֿעסט, אין איהרן קאפֿטאנען
 אָבעררעקן, טורבאָנען אונד מענטעלן, אונד ווארף זיא אין
 דיא מיטטע דעם געהייצטן קאלקאָפֿענס. (כב) דא דער
 בעפֿעהל דעם קעניגס שנעלל פֿאללצאגן, אונד דער אָפֿען

פירוש אבן יחייא

נאסרו צטרנליהון והם הלבושים אשר יכסו כל הגוף בצאת החיש מציתו
 ללכת בשוקים ורחובות ובלעו מאנטילו מו דומ' לו' פטסיהון והם
 הצנדי' שעל הגוף והשוקים כג' צון וקלני' בלעו' וכרנלתהון והם
 הצנדים המכסי' הראש ככובע וזולתו' ולבושיהון והם המלבושים
 ההולכי' על הצנדים הראשונים מתחת המרנלים ובלעו שאיון'
 (כב) כי כדי למלאת חנות המלך במהירות לח הפשיטוס וכאשר היו
 לבושי' לפני המלך קשרוס ומסרוס והשליכוס לכנשן החש' מה שנהגמת

באור

וגו', להוסיף סוקד התנור שבעתים ממה שראוי להסיקו.
 (כ) לכפתה, לקשור. (כא) בסרבליהון, השמלה
 העליונה. פטשיהון, בגדי הגוף והשוקים. כרבלתהון,
 הסדינים שבראשם כמין כובעים (מר' סערי' גאון)
 ולבושיהון יתר הבגדים שעליהם (כב) טחצפא, במהירות

דניאל ג

אָפֿען אללצו זעהר געהייצט וואורדע זא ערגריף דיא פֿלאַממע
יענע פּערזאָנן, וועלכע שדרך, מישך אונד עבד נגו היניין
וואַרפֿן אונד טעדטעטן זיא (כג) אינדעסן פֿילען דיוע
דרייא מעננר, שדרך מישך אונד עבד נגו, געבונדן אין דיא
מיטטע דעס געהייצטן קאלקאָפֿענס (כד) דער ערשטוינטע
קעניג נכוכדנצר ערהאָב זיך ערשאַקקן פֿאן זיינס זיטצע
אונד פֿראַגטע זיינע דעפֿטערדאַרע: זינד עס ניכט איהרער
דרייא געוועזן, דיא וויר געבונדן אינ'ס פֿייער געוואַרפֿן? —
אללערדינגס, אָ קעניג! אנטווארטעטן דיוע (כה) יענר
פֿוהר פֿאַרט: איך זעהע יא אבר יעצט פֿיהר פּערזאָנן, גע-
לעסט פֿאן איהרן באַנדן, מיטטן אין דער גלוהט אומהער
געהען, אהנע אים גערינגסטן בעשעדיגט צו זיין; דאז אנט-
זעהען דעס פֿירטן גלייך דעס איינעס געטטליכן וועזענס.
(כו) ער נעהערטע זיך הירוף דער עפֿפֿונג דעס געהייצטן
קאלקאָפֿענס, אונד ריף מיט לויטר שטיממע: שדרך, מישך
אונד עבד נגו! דיהנער דעס העכסטן גאטטעס! טרעטעט
הערויס אונד קאממט הערכייא. אלס נון שדרך, מישך
אונד עבד נגו אויס דער פֿלאַממע הערפֿאַרגעטרעטן וואַרן,
(כז) פֿערזאממעלטן זיך דיא זאטראַפֿן, אַגאַ'ס, פֿאַשאַ'ס
אונד דעפֿטערדאַרע דעס קעניגס אונד זאַהן (מיט ערשטוינן)

פירוש אבן יחייא

ה' ניצון מהאש מהכנסן ההוא המית ושרף לאנשים הנצורים אשר
השליכו לסדרך וגו' לכנסן (כג) והם נפלו קשורים כי היה הקשר
חמץ ולא נתכווץ עם חוץ ההסלכה לסדרך וגו' לכנסן (כד)
ואז נכוכדנצר תמה על שריפת הנצורים וקסם נכחל צאמרו לפקידיו
הלא שלשה אנשים נקשרים ונאסרום השלכנו נתוך האש (כה) ועתה

באור

וטעם המקרא, באשר שדבר המלך נחוצ והתנור הוסק
ביותר, לכן האנשים אשר השליכום לתנור אחוזם שכיבי
האש ונהרגו (כג) מכפתין, תאר הפעל נפלו, כלומר
נפלו מקושרים ואסורים (כד) תוה, חרד, יציבא,
אמה ונכון הדבר (כה) שרין, מותרין, ויפתח הגמלים

בל-קבל-דנה-מן-די-מלת-מלכא-מחצפה-ואתונא
 אזה-יתירה-גבריא-אלה-די-הסיקו-ולשדך-מישך-ועבד
 נגו-קטיל-המון-שכיבא-די-נורא: (כו) וגבריא-אלך
 תלתהון-שדך-מישך-ועבד-נגו-נפלו-לגוא-אתון-
 נורא-יקדמא-מכפתין: (כז) אדין-נבוכדנצר-מלכא
 חנה-וקם-בהתנהלה-ענה-ואמר-להדברוהי-הלא
 גברין-תלתה-רמינא-לגוא-נורא-מכפתין-ענין
 ואמרין-ל-מלכא-יציבא-מלכא: (כח) ענה-ואמר
 הא-אנה-חנה-גברין-ארבעה-שבין-מהלכין-נגו
 נורא-וחבל-לא-אימי-בהון-ורוה-די-רביעיא-דמה
 לבר-אלהין: (כט) באדין-קרב-נבוכדנצר-לתרע-אתון
 נורא-יקדמא-ענה-ואמר-שדך-מישך-ועבד-נגו
 עבדוהי-די-אלהא-עליא-פקו-ואתו-באדין-נפקין
 שדך-מישך-ועבד-נגו-מן-גוא-נורא: (ל) ומתבנשין
 אחשדנפניא-סגניא-ופחותא-והדברי-מלכא-הון

פירוש אבן יחייא

חני דומה הולכים בתוך הכנען ארבעה מותרים עלי קשר ושום נוק
 לא הגיע צהם ותמר הרביעי דומה למלאך אלהים (כו) ונקרב
 נבוכדנצר אל השער וקראם עבדי האלוה העליון צאו וצאו כי כבר ראיתי
 שהאלוה יהוה עזרכם (כז) ואז נאספו כל השרים ההם מהמלך
 והיו רומים צנם האנשים האלו אשר לא שלט האש בצופם ואפי' שער
 דאשיהם לא נחרך וסרבליהם שהם הלבושים העליונים לא נשפנו עם

באור

מתרגמינן ושרא (מר' סעדי' גאון) וחבל מום והשתתה
 ורוה, ותואר, כמו יפת תאר, מתרגמינן שפירת ריוו-
 ל בר אלהין, כמו בני אלהים (כו) לתרע, לפתח
 שער התנור פוקו ואתו צאו וצאו (כז) בגשמיהון

דניאל ג

לְגַבְרִיָּא אֱלֹהֵי דִי לֹא-שְׁלֵט נִוְרָא בְּגַשְׁמֵהוּן וְשַׁעַר
דְּאִשְׁהוּן לֹא הִתְחַבֵּךְ וְסַרְפְּלִיָּהוּן לֹא שְׁגוּ וְרִים גִּוּר
לֹא עֲדַת בְּהוּן: (כח) עֲנִה נְכוּכְדַנְצַר וְאִמַר בְּרִיךְ
אֱלֹהֵהוּן דִּי-שְׁדַרְךָ מִיִּשְׁךְ וְעֵבֵד נְגוּא דִי-שְׁלַח מַלְאָכָה
וְשׁוּיב לְעֵבְרֵהוּ דִי הִתְרַחְצוּ עֲלוּהוּ וּמְלַת מַלְכָּא שְׁגִיּוּ
וַיִּהְיוּ גַשְׁמֵהוּן דִּי לֹא-יִפְלְחוּן וְלֹא יִסְגְּדוּן לְכָל-אֱלֹהֵי
לְהֵן לְאֱלֹהֵהוּן: (כט) וּמְנִי שֵׁים טַעַם דִּי כָל-עַם
אִמָּה וְלִשְׁן דִּי-יֹאמַר שְׁלַח עַל-אֱלֹהֵהוּן דִּי-שְׁדַרְךָ
מִיִּשְׁךְ וְעֵבֵד נְגוּא תְדַמִּין יִתְעַבֵּד וּבֵיתָה נְוֹלִי יִשְׁתַּוֵּה
כָּל-קָבֵל דִּי לֹא אִיתֵי אֱלֹהֵי אַחֲרָן דִּי-יִכָּל לְהַצִּילָה
בְּדַנְהָ: (ל) בְּאֲדִין מַלְכָּא הַצִּילָה לְשְׁדַרְךָ מִיִּשְׁךְ וְעֵבֵד
נְגוּ בְּמַדִּינַת כְּבֵל: (לא) נְכוּכְדַנְצַר מַלְכָּא לְכָל-
עַמְמֵיָּא אִמְרֵיָּא וְלִשְׁנֵיָּא דִי-דְאֲרִין כְּבֵל-אֲרַעָּא

פירוש אבן יהי"א

כל חזק האם ההוא וסוס רים מאש לא עזר בהם (כח) ואז
הודה נכוכדנצר וסמר בריך אלהיכם מחלה חסר שלט מלכוכו והציל
לעבדיו אשר בטחו בו ודבר המלך שנו ומסרו גופם אל המות לצדתי
עזרו והסתחוות לשום אלוה רק אלהיכם. (כט) ומחני ווסס דת
שכל עם ולשון סיאמר סגגה על אלהי הפנשים האלה יותפס לנתחיס

באור

בגופם לא התחרך, כמו לא יחרך רמיה צידו, (משלי יבכו)
והוא ענין שריפה מעש שנשתנה על ידו מראה הדבר
ששלטה בו אש לא עדת בהון, הנכון כבאור ר' סעדי'
גאון שהוא כמו עלת בחלוף דשלנ"ת, כלומר לא הגיעה
אליהם. (כה) די התרחצו עלוהי וגו', אשר בטחו בו
לשנות מאמר המלך שלא למלאותו ויהבו גשמיהון
ומסרו גופם למות. (כט) די יאמר שלה, דבר טכוער
והוא לשון שגגה מתרגמינן שלוחא (מר' סעדי' גאון) כדגא.

זוּיָא דִּיא פֿלאַממע קיינע מאכט אן דען קערפערן דיור מענע
 נער געהאבט. וויא וועדר איהר הויפט האאר פֿערזענגט,
 נאך איהרע געווענדר ענטשטאלטעט, נאך אירגענד איינע
 שפור דער פֿלאַממע אן איהנן פֿערשפיהרט ווארדע. (כח)
 נבוכדנאצר בעגאן הירויף: געלאַבט זייא דער גאטט דעס
 שדרך מישך אונד עבד נגו; ער, דער זיינן ענגל געוואנדט
 אונד זיינע דיהנער בעפֿרייעט, דיא אים פֿערטרויען אויף
 איהן, דעס קעניגס בעפֿעהל פֿערלעטצטן אונד איהרן קער=
 פער פרייס גאַבן, אום קיינן אנדערן גאטט, אלס דען איה=
 ריגען אנצובעטן אונד צו פֿערעהרן. (כט) עס ערגעהט
 נון דער בעפֿעהל, דאס איין יעדער, אויס וועלכס פֿאלקע,
 וועלכר נאטיאן אונד שפראַכע ער אויך זייא, דער ווידר
 דען גאטט דעס שדרך מישך אונד עבד נגו אירגענד עטוואס
 אונאנשטענדיגעס זאָגן ווירדע, אין שטיקן צערלעגט אונד
 דעסן הויז אין איינן קאַטהויפֿן פֿערוואנדעלט ווערדן זאלל;
 אינדעם קיין גאטט פֿארהאנדן איזט, דער גלייך יענס איינע
 ווירקליכע רעטטונג צו לייסטן אים שטאנדע זייא. (ל)
 דער קעניג בעפֿערדערטע הירויף שדרך מישך אונד עבד
 נגו (צו האהען עהרענשטעללן) אין דער פראַַיניץ בבל.

(לא) דער קעניג נבוכדנאצר אן אללע נאטיאנען, פֿעלקר
 אונד שפראַכן, וועלכע אויף דער גאנצן ערדע פֿערברייט

פירוש אבן יהי"א

ויעשה ציתו חספה. יטן כי לא יש מלוה שיוכל להציל בעולם הזה
 זולתו. (ל) ומז המלך הצליח להם המקדשי' חת ה'. (לא) נבוכדנאצר
 מלכא וגו' זהו אגרת ששלח נבוכדנאצר בכל העולם להודיע גדולת ה'
 ומיך השכיל גמון טוון וזה נוסח מכתב נבוכדנאצר המלך לכל העמים

באור

כזה. (ל) הצלח, הצליח אותם במלאכת המדינה, והוסיף
 יקרם מבתחילה. (לא) נבוכדנאצר מלכא וגו', לדעת
 הרא"ב בע המה דברי כותב הספר, שספר איך כתב נ"נ אגרת
 לכל העמים הדרין בכל ארץ מלכותו, ותחלת הכתב
 שלמכון ישגא. אמנם יותר נכון כדעת שאר המפרשים

דניאל ג ד

שעט זינד. אייער וואָהל ווערדע ערהעהט! (לכ) עס
געצימט מיר, פֿאן דען וואונדערן אונד צייכן, וועלכע דער
העכסטע גאטט מיר ווידרפֿאהרן ליס, אייך קונדע צו
בריינגן. (לג) וויא אונענדליך גראס זינד זיינע וואונדער!
זיינע צייכן וויא מאכטפֿאלל! זיין רייך איזט איין רייך דער
עוויגקייט, זיינע רעגירונג וועהרט פֿיר אונד פֿיר!

ד

(א) „איך נבוכדנאצר גענאס איינעס זעליגן פֿרידענס אין
מינים קעניגליכן פאללאסטע, אונד בליהענד וואר
מיין האָף; (ב) דא האטטע איך איין טרוים = בילד, דאס
מיך אין באנגע פֿורכט זעצטע; נעכטליכע געדאנקן בעאונ-
רוהיגטן מיין לאגער, ערשיינונגן דער איינבילדונגסקראפֿט
שרעקטן מיך. (ג) „איך בעפֿאהל הירויה, דיא זעמט-
ליכן געלעהרטן בכל'ס פֿאר מיך קאממן צו לאסן אום מיר
דעס טרוימעס דייטונג צו פֿערקינדיגן. (ד) עס ערשיהנן
צוואר מאַגער, זאפֿהאָס, שטערנקונדיגע אונד וואהר-
זאגער, דעןן איך דען טרוים ערצעהלטע; אלליין ניאמאנד

פירוש אבן יהייא

וחומות ולשונות היושבים בכל המרחץ כותן שלום ומחלה פני אל שיסגה
ויסרה. (לז) המוקות והנפלות אשר עשה עמי המלה העליון נראה אלי
היותו מהרמוי להגיד. (לח) כי אופותיו כמה הם גדולים ונפלאותיו כמה
הם חזקים והנה המות הוא לעשות נס קטן אשר כמו כמות רחיה ופלא
הוא עשיית נס גדול אשר כמו כמות סנה ולכן יחס אליו החזק מלכותו
מלכות עולם נחמי וקיים ולא מלכות צער ודס ההווה וכסמך כי השלטון
שלו הוא שיה עס כל דור גזור ואף שהדורות ישתנו הוא למ וסתנה

באור

כי תחלת הכתב הוא נ"נ מלכא, כנודע מדרכי מלכי קדם,
שכותבין כלשון הזה בתחלת כתביהם ודחיהם. ישגא
ירכה כמו הן אל שגיא (מהרא"בע). (לכ) שפר קדמוי לי
גאה להגיד האותות והמופתים אשר עשה עמי אל עליון.